



SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060308

DOM
2022-04-14
Stockholm

Mål nr
M 9700-21

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2021-07-14 i mål nr M 3308-21,
se bilaga A

PARTER

Klagande

TA

Ombud: Fröberg & Lundholm Advokatbyrå AB

Motparter

1. Bygg- och miljönämnden i Östhammars kommun

2. Länsstyrelsen i Uppsala län

SAKEN

Strandskyddsdispens på fastigheten XX i Östhammars kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 1789192

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

YRKANDEN M.M. I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

TA har i första hand yrkat att han ska få strandsskyddsdispens för muddring/ borttagande av vass i två områden om totalt 125 kvadratmeter och upp-läggning av muddermassor inom fastigheterna XX och YY i Östhammars kommun. I andra hand har han yrkat att målet ska återförvisas till mark- och miljö-domstolen för fortsatt handläggning. Han har även ifrågasatt om det ens krävs strand-skyddsdispens för sökt åtgärd i det som benämns område 1.

Bygg- och miljönämnden i Östhammars kommun har medgett TA förstahandsyrkande.

Länsstyrelsen i Uppsala län har motsatt sig TA yrkanden.

Till stöd för sin respektive talan har parterna vidhållit vad de har anfört tidigare. TA har, till stöd för sitt andrahandsyrkande om återförvisning, tillagt att mark- och miljödomstolen inte har utrett hans behov av båthuset för att bedriva djurhållning och skogsbruk på det sätt som krävs enligt 12 § lagen (1996:242) om domstolsärenden, utan endast hänvisat till att han inte bevisat att han har ett sådant behov.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen konstaterar inledningsvis att utredningen inte ger stöd för att det förekommit något rättegångsfel i mark- och miljödomstolen som kan motivera återförvisning av målet dit.

Det är inte ifrågasatt i målet att TA har en gällande strandskyddsdispens för båthuset. Den dispensen är inte uppe till prövning nu. Inte heller hans behov av båthuset ska prövas inom ramen för detta mål. Vad Mark- och miljööverdomstolen ska ta ställning till är om strandskyddsdispens krävs för de nu sökta åtgärderna och, om så bedöms vara fallet, om dispens kan ges för dessa åtgärder.

När det gäller frågan om sökt muddring/grävning alls kräver dispens kommer Mark- och miljööverdomstolen inte till någon annan slutsats än mark- och miljödomstolen. Härvid konstateras att förarbetena till 7 kap. 15 § 4 miljöbalken uttryckligen anger muddring av mjukbottnar och vassområden som exempel på åtgärder som innebär en

väsentlig förändring av livsvillkoren för djur- eller växtarter (se prop. 2008/09:119 s. 101). Vid bedömningen beaktas också att de dispensökta åtgärderna, även om de är uppdelade i två områden, är avsedda att utföras i en mindre vik och i omedelbar närhet av varandra, varför de – precis som mark- och miljödomstolen har gjort – bör bedömas i ett sammanhang. Inte heller om åtgärderna bedöms separat, i varje område för sig, finns det skäl för någon annan slutsats än att de kan väsentligt förändra livsvillkoren för djur- eller växtarter. Att det är fråga om förhållandevis begränsade arbeten och små områden leder inte till någon annan bedömning (jfr Mark- och miljööverdomstolens dom den 27 november 2013 i mål nr 6962-13).

Nästa fråga blir om det finns förutsättningar att, helt eller delvis, ge sökt dispens. Härvid instämmer Mark- och miljööverdomstolen fullt ut i mark- och miljödomstolens bedömning avseende muddring/grävning i det som benämns område 1 på ca 25 kvadratmeter. När det gäller område 2 ger tillgänglig utredning inte stöd för att det behöver muddras etc. för att det befintliga båthuset och bryggan ska kunna nås med båt. Under sådana förhållanden kan det inte anses vara fråga om en åtgärd som behövs för att området ska kunna användas så att de redan befintliga anläggningarna fyller sin funktion. Särskilda skäl för strandskyddsdispens enligt 7 kap. 18 c § 3 miljöbalken föreligger alltså inte. Mot denna bakgrund och då det inte heller har framkommit att det finns något annat skäl för dispens eller att en nekad dispens skulle stå i strid med proportionalitetsprincipen så som den kommer till uttryck i 7 kap. 25 § miljöbalken ska ansökan om dispens för muddring/grävning avslås. Vid denna bedömning saknas det skäl att ta ställning till frågan om dispens för uppläggning av muddermassor.

Överklagandet ska således avslås.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Anna Tiberg, Gösta Ihrfelt, Ingrid Åhman och Ralf Järtelius, referent. Föredragande har varit Liselotte Haraldsson.



NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2021-07-14
meddelad i
Nacka

Mål nr M 3308-21

PARTER

Klagande

TA

Ombud: Fröberg & Lundholm Advokatbyrå

Motparter

1. Bygg- och miljöförvaltningen i Östhammars kommun

2. Länsstyrelsen i Uppsala län

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Uppsala läns beslut 2021-04-13 i ärende nr 526-8670-2020,
se [bilaga 1](#)

SAKEN

Strandskyddsdispens på fastigheten XX och YY i Östhammars kommun

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

YRKANDEN M.M.

TA har överklagat Länsstyrelsen i Uppsala läns (länsstyrelsen) beslut och yrkat att han beviljas strandskyddsdispens för muddring och borttagande av vass för framtagande av strandlinje i två områden om totalt 125 kvadratmeter samt uppläggning av muddermassor inom fastigheterna XX och YY i Östhammars kommun.

Till stöd för sitt överklagande har han anfört i huvudsak följande. Han har sedan tidigare beviljats strandskyddsdispens för ett båthus som nu är uppfört. I anslutning till båthuset finns en äldre brygga. Anläggningarna ligger i en vik som, p.g.a. landhöjning och ras av muddermassor från tidigare muddring, nu har ett vattendjup på 0,5 meter vilket försvårar möjligheten att ta sig med båt till och från viken. Han har ett behov av muddringsarbete i det större området och uppläggning av muddermassor för att kunna använda sitt båthus och brygga. Det var fel av länsstyrelsen att inte pröva hans inskränkta yrkande om muddring av 100 kvadratmeter.

Som särskilt skäl för att beviljas strandskyddsdispens har han anfört att om han inte tillåts gräva och ta bort vass och rotfilt kommer det inte vara möjligt att nyttja det nyligen uppförda båthuset eftersom det inte går att framföra en normalstor båt i viken. Eftersom han har dispens för båthuset måste han anses ha berättigade förväntningar på att kunna använda det på avsett vis. Han har dessutom lagt ner resurser på att uppföra båthuset och att neka honom strandskyddsdispens för muddringsarbetena skulle strida mot proportionalitetsprincipen. Det kommer inte utföras regelrätt muddring med mudderverk, utan mindre grävning. Det innebär en viss miljöpåverkan på så vis att dispens behövs, men inte så stor att dispens inte ska ges.

Vidare är det fråga om en lantbruks- och fiskefastighet, och utan möjlighet att använda båt för transporter försvåras möjligheten att bedriva jordbruk och fiske. Han bedriver idag djurhållning och skogsbruk på fastigheten.

Gällande det mindre området görs det i första hand gällande att det inte behövs någon dispens eftersom den påverkan som arbetena kommer att medföra i området är så pass liten att förbudet inte aktualiseras. Bryggan har funnits sedan i vart fall 1980-talet och ingen har tidigare påstått att bryggan skulle vara olovligen uppförd. Det finns inget krav på att bryggan ska rivas. Så länge det inte finns något förbud mot att använda bryggan måste utgångspunkten för dess ägare vara att den får nyttjas och därmed måste det även vara möjligt att underhålla viken så att det är möjligt att framföra en båt. Det finns ett behov av att använda bryggan oaktat dess legala status och därför även ett behov av att gräva och ta bort vass och rotfilt. Det skulle vara oproportionerligt att neka dispens för muddring det är ett mindre område och arbetena är begränsade. Då miljöpåverkan från arbetena kommer att vara ytterst små bör dispens beviljas.

I samband med grävarbetena kommer muddermassor att uppkomma, sammantaget mellan 25 och 62,5 kubikmeter. Avsikten är att lägga upp massorna på samma plats där de tidigare muddermassorna har lagts upp, men området kommer att vallas in så att massorna stannar kvar. Området där massorna ska placeras är alltså sedan tidigare starkt påverkat av motsvarande åtgärd. Det är därför tveksamt om åtgärden kommer att medföra en sådan påverkan att dispens behövs. Om dispens anses behövas för uppläggningsen av muddermassor på den avsedda platsen bör det vara möjligt att meddela dispens. En mycket liten del av det strandskyddade området påverkas. Det är inte rimligt att transportera massorna till deponi, och att dumpa massorna till havs kräver särskild dispens och framstår inte som lämpligt.

Nämnden har yttrat sig och hänfört sig till sitt beslut.

Länsstyrelsen har getts tillfälle att yttra sig men har inte hörts av.

DOMSKÄL

Enligt 7 kap. 15 § 4 miljöbalken får åtgärder som väsentligen förändrar livsvillkoren för djur- eller växtarter inte vidtas inom ett strandskyddsområde.

TA har ansökt om strandskyddsdispens för att muddra två områden; ett 25 kvadratmeter stort område söder om båthuset i anslutning till en brygga (område 1), och ett 100 kvadratmeter stort område strax öster om båthuset inne på grannfastigheten YY (område 2). Åtgärderna är sådana som väsentligen förändrar livsvillkoren för djur- och växtarter då de innebär att vass och en del av rotfilten tas bort från två områden. Mark- och miljödomstolen instämmer i länsstyrelsens bedömning att åtgärderna omfattas av strandskyddsbestämmelserna och att de kräver dispens. Nedan behandlas respektive område var för sig.

Område 1 – 25 kvadratmeter

TA har uppgett att den brygga som ligger strax söder om båthuset har funnits på platsen sedan i vart fall 1980-talet och att bryggans legala status saknar betydelse för bedömningen av tillåtligheten av muddringsåtgärderna. För att behovet av användning av den bryggan ska motivera att strandskyddsdispens ges för muddring i anslutning till den, krävs det enligt mark- och miljödomstolen att det är fråga om en lagligt uppförd brygga. Av utredningen framgår inte att strand-skyddsdispens finns för bryggan invid område 1. Det är alltså inte visat att bryggan är lagligen uppförd. TA har alltså inte visat att det föreligger särskilda skäl för att medge dispens för muddringen i område 1.

Område 2 – 100 kvadratmeter

Nästa fråga rör område 2, dvs. vassområdet strax öster om båthuset inne på grannfastigheten YY. TA har begränsat sitt ursprungliga yrkande rörande område 2 från muddring av 150 kvadratmeter till 100 kvadratmeter. Även hos länsstyrelsen framförde TA detta som ett andra-handsyrkande. Länsstyrelsen har dock inte prövat om det funnits förutsättningar att meddela dispens för muddring av 100 kvm. Ett yrkande kan inte ändras i en högre

instans. Mark- och miljödomstolen anser dock att begäran om muddring av 100 kvm istället för 150 kvm inte är en annan åtgärd, och således inte utgör en otillåten ändring av yrkandet. Länsstyrelsen borde således rätteligen ha prövat andrahandsyrkandet. Trots att länsstyrelsen inte har gjort det anser domstolen att det är möjligt att nu läka bristen utan att återförvisa målet.

Det framgår av utredningen att TA fick strandskyddsdispens år 2018 för att ersätta ett äldre båthus med det som nu står på platsen. Det mark- och miljödomstolen har att ta ställning till är om det föreligger särskilda skäl för att bevilja strandskyddsdispens för att TA ska kunna genomföra grävarbeten i vattnet i ett område om 100 kvadratmeter i anslutning till båthuset. TA har som särskilt skäl anfört i huvudsak att dispens för muddringsarbetena ska beviljas därför att hans anläggning, båthuset, för sin funktion måste ligga vid vattnet och för att kunna nyttja båthuset krävs muddringsarbetena (jfr 7 kap. 18 § första stycket 3 miljöbalken). Han har även anfört att han har ett behov av båthuset för att kunna bedriva djurhållning och skogsbruk.

Mark- och miljödomstolen gör följande bedömning. Ett båthus är i och för sig en anläggning som för sin funktion måste ligga vid vattnet. För att dispens ska beviljas krävs enligt praxis starka skäl för att de allmänna intressen som strandskyddet syftar till att tillgodose ska få stå tillbaka för det enskilda intresset av att ha en egen brygga eller båthus (jfr bl.a. Mark- och miljööverdomstolens avgöranden den 3 januari 2013 i mål nr M 6370-12 och den 9 maj 2014 i mål nr M 9186-13). Några sådana starka skäl har inte framkommit i målet. Domstolens noterar särskilt att båthuset är dispensgivet med stöd av 7 kap. 18 c § första stycket 1 miljöbalken, på den grund att området redan tagits i anspråk på ett sätt som gjorde att området saknade betydelse för strandskyddets syften, och inte för att det finns ett behov av båt och båthus på fastigheten. TA har inte heller visat att han bedriver djurhållning och skogsbruk i en sådan omfattning att han har ett behov av båt av en särskild storlek för detta.

Sammanfattningsvis finner domstolen alltså att TA inte har visat att han har ett behov av båt och båthuset på ett sådant sätt som krävs för att dispens ska meddelas, varken för lantbruket eller i övrigt. Det föreligger således inget särskilt skäl för dispens för muddring av område 2.

Proportionalitet

Vid prövning av frågor om strandskydd ska hänsyn tas även till enskilda intressen. En inskränkning i enskilds rätt att använda mark eller vatten får inte gå längre än som krävs för att syftet med strandskyddet ska tillgodoses (7 kap. 25 § miljöbalken). Vid intresseavvägningen ska också beaktas andra omständigheter än de som enligt 7 kap. 18 c–d §§ kan utgöra särskilda skäl för dispens. Vid intresseavvägningen ska de intressen som bär upp strandskyddet tillmätas mycket stor vikt. Även inom ramen för proportionalitetsbedömningen råder en restriktiv syn. Strandskyddets syften är långsiktiga, vilket innebär att även om en dispens inte förefaller skada syftet med strandskyddet utesluter inte det att flera dispenser sammantaget kan ge en betydande negativ inverkan. Olägenhet i form av kostnader som uppkommer för den enskilde vid en nekad dispens saknar betydelse (se rättsfallet NJA 2020 s. 1129).

Mark- och miljödomstolen gör följande bedömning. TA har framhållit att det inte är proportionerligt att neka honom dispens eftersom han då inte kan använda sitt båthus. Eftersom domstolen har konstaterat att han inte är i behov av båthuset, och eftersom de kostnader han har lagt ned på detta inte tillmätts någon betydelse är det av detta skäl inte oproportionerligt att avslå ansökan om dispens. Mot bakgrund av den stränga hållning som är påkallad vid intresseavvägningen är det inte heller i övrigt oproportionerligt att neka TA dispens i det här fallet. Strandskyddsdispens för muddring ska således inte meddelas.

Uppläggning av muddermassor

Mark- och miljödomstolen instämmer i länsstyrelsens bedömning i denna del och anser att behovet av att lägga upp och valla in muddermassor saknas eftersom TA nekas strandskyddsdispens för att utföra muddringsarbetena.

Sammanfattning

TA har inte visat att det föreligger särskilda skäl för att bevilja honom dispens för de ansökta muddringsarbetena och det är inte oproportionerligt att neka honom dispens. Eftersom strandskyddsdispens för arbetena inte lämnas saknas anledning att lämna dispens för uppläggning av muddermassor. Vad han anfört föranleder inte någon annan bedömning. Överklagandet ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 4 augusti 2021.

Anna Wollmer

Ulrika Haapaniemi

I domstolens avgörande har deltagit tingsfiskalen Anna Wollmer, ordförande, och tekniska rådet Ulrika Haapaniemi. Föredragande har varit beredningsjuristen Henrik Johnsson.